

Giscar, gisclar, giscle, V. xisclar Giscló, V. sicló Gisco, V. xisclar

GISMONDITA, del nom del mineralogista italià C. G. Gismondi. □ 1.ª doc.: *gismondina*, 1868, *SLit.* Costa.

Gispet, V. gespa Gisquet, V. xisclar Gispella, V. guspira Gistau no és cap «riu» sinó una vall (veg. E. T. C. II, 48) *Git, gitada, gitador, V. gitar Gitam, V. dictam Gitament, V. gitar*

Gitano etc. (ÆGYPTANUS), recordem que les etimologies derivades de noms geogràfics no s'estudien en aquest diccionari.

GITAR, del ll. vg. *JĚCTARE, ll. JACTARE 'llançar, gitar, tirar', 'agitar', freqüentatiu de JĀCĒRE 'tirar, llançar'. □ 1.ª doc.: orígens (*Homilies* etc.).

«Rezebam la paraula de la predicació de Jhesu Christ en goig e retingams-la en nostre cor, que Diable no la pusca *gitar* de nostre cor», *Hom.*, 3r23; «si-t *gites* als meus peds e m'adores», id., f° 6; «dixeren que vós éretz homicida --- e moltes altres coses, e feeren petitió d'enquisitió; e no-ls volgueren oir ans los ne *gitan* del palau aontadament» en un doc. referent a la Seu d'Urgell, de c. 1251; «nós bispe e comte prometem la u a l'autre --- que --- no soffiram negun ome que aja fait mal en la terra del autre --- e si dret fer no volia, que negú no-l soffira e que om lo *jet* de la terra», id., id. 1244 (PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, 16.23, 9.65).

«Ordonament co los sobrepausatx dels ortolàs an licència de taylar les branches e-ls rams dels aybres qui-s *geten* sobre la possessió de son vesí», *Perp.*, 1292 (*RLR* iv, 514); repetit el 1323, ib. xxxii, 547. «Lo guardià del Port de Venres --- pusca punir tot hom qui *get* neguna ren que vāga a fons, sia saorra ho altr' o ronya, e per cascuna veguada que ho *gitarà* en lo dit port pac pena de 60 s., 1 dr.», a. 1318. També a les *VidesR* es nota una alternança igual: *geta* Ind. Pres. 3 i Imp. 2 en els f° 33 i 96v2, però *gitatx* Pres. 5 i *gità* pf3 (en els f° 2 i 96v2).

En Llull en tota mena d'usos: «*Gita* de tu scuder qui no reeb correcció» (*Mil Proverbis*, p. 400.13); «los burgueses, fill, tempta lo demoni ab delicats vestiments, menjars, sajorns e benanances, per tal que-ls *gite* de la intenció on són establits en ciutat, e que-ls meta en golositat, luxúria, avarícia ---», 1.ª e 2.ª *Intenció*, p. 377; «fals testimoni m'a *gitat* de mon eretatge», *Blanq.* (*NCl.* I, 213.2). «*Gitaren* fusta e serments en lo val, qui era plen d'aygua», «anaren *gitan* peires e faeren-se un poc anent», «en la vila *gitaven* cadenes», Jaume I (Ag., 303, 107, 55).

Abunda molt en els Ss. xiv-xv: «Que tostemps l'alcayt major, qui en Tunis seria sobre los chrestians, fos ric hom o cavaller del senyor rey d'Aragó; e que lo Sr. Rey d'Aragó lo hi metés, e-l ne pogués *gitar* e mudar tostemps a sa volentat», Muntaner (62); «lo sperit --- se mor, axí com fa lo foc per lo vent, qui-l *gita* de son loc», BMetge (*Sonni* I, Riq. 170.9); «da-

vant l'altar fan lo *gitar* en terra, e dien-li lo psalm de maledició», JnMartorell (Ag. I, 107); «per gran pobresa que passava *gitava* grans crits demanant almoyna a ell e ad altres», *Recull d'Eximilis* (Ag. cccx, 284); «si la rama on té los peus se trenque, què fa? Tantost *gita* les mans en alt a les rames, per tal que no-s trenque lo coll», StVicentF (*NCl.*, *Serm.* I, 128.5). La forma rizotònica *get-* quasi sempre es troba, doncs, en els textos rossellonesos (i algun d'Alt Urgell); i el següent també té algun matís nòrdic: «quant serà cuyta, *geta* la aigua en una pastera» (en la *Manescalía* de Batllori, princ. S. xv, AORBB v, 209, i novament, p. 20).

'Vomitar': «un ca vench menjar denant ells una erba, per la qual *gità* colres que en lo ventre tenia», Llull (*Merav.*, Ag. I, 166); «eren axí sadolls que havien desig que la *gitassen* per la boca» en la *Suma de collacions* S. XV (*Bibl. Univ.*, 209v). *Gitar-se* 'ajeure's' és ja en rigor el sentit en Muntaner, almenys si fem abstracció del matís de fer-ho per dormir o descansar llargament (= 'colgar-se', 'fr. *se coucher*): «com fo a sa posada, *gità-s* al lit, e plorà e suspirà e féu gran dol» (§ 65). Però és que ja ho trobem així en el segle XIII: «Can fuy prés d'un jardí / e de sots un pomer / --- / e quaix qui dormir vol, / *gitey-me* sobre'l prat» en Cerverí, *Faula del Rossinyol*, v. 47 (comprovat en el facs. del ms.), que ha de ser de c. 1270, o en tot cas, màxim, de 1275. I és clar en valencians del S. xv: «Porcell grunyent / tota la nit / era en lo lit; / com se *gitava* / primer cercava / lo coxinal / de son senyal, / nuu del lançol / si sta hon sol / ---», JRoig (*Spill*, 2537).

En els segles baixos ha reculat la vitalitat de *gitar* en català central. Seria frívol plànyer-se'n gaire, i més, tot consell de tornar a la plena vitalitat medieval, tant com ho seria, per exemple, plànyer la mort o gran recul de mots tan bàsics com *sembra*, *fol*, *ociure*, *lloar*, *cloure*, o lamentar que *dona* hagi perdut l'antic matís i, usurpant el de *sembra*, n'hagi causat la mort. Ja no ho fóta tant que alguns escriptors patriotes i molt experts, usant-ne amb tacte i discreció, s'esforcessin per restaurar-ne un poc certs usos, llevar-li el regust de mot ordinari que li troben gent de la massa, i ennoblir-lo de nou cada cop més, de manera que tornés a estar a la disposició de l'estil elevat, com ho han restat, per exemple, *lloar*, *fol* o *cloure*; fins usar-lo sistemàticament per 'vomitar, perbocar'.

Tanmateix ja s'ha fet: «Veus eixa mar que abraça, de pol a pol, la terra? / en altre temps d'alegres Hespèrides fou hort: / encara 'l Teide *gita* bocins de sa desferra, / tot braholant com monstre que vetlla un camp de mort», «Y nostres fills, tan candis un temps? oh estimadíssim! / de llurs calcinats cossos les feres fugiran / l'Atlàntic al *gitar-los*; per què, per què, oh Altíssim / no 'm féreu morta nàxer, havent de patir tant?», *Atl.* I, 1c; VIII, 34c; «la porta comensà a *gitar* glopades de gent capbaxa y mormolanta», MrnVayreda (*Puny.* I, p. 48., 45).

De tota manera, en els dialectes collaterals, i fins en comarques extremes del cat. or., se sentia força en la meva joventut: «li van fer *žità* 's quartos», pescador